

ČERSTVÁ ŠŤAVA S TRPKOU PRÍCHUŤOU: HETEROSEXUÁLNI MUŽI V GAYPORNE

Michal Bočák

V relatívne nedávno konštituovaných pornoštúdiách (*porn studies*) je pornu prisudzovaný status významného prostriedku konštrukcie ľudskej sexuality. Porno ovplyvňuje to, ako v našej kultúre vnímame a „robíme“ sex. Je však natoľko naturalizované, že pri ňom (radi/y) zabúdame, že to, na čo sa pozeráme, nie je odrazom „reality sexu“. Nie vždy si do dôsledkov uvedomujeme, že semiotické „zmocnenie sa“ porna, osobitne v pozícii producenta/producentky, ponúka možnosť definovať sexualitu.¹ A to nielen svoju, ale aj sexualitu iných.

HETEROSEXUALIZÁCIA GAYPORNÁ: KEDYSI SKRYTÁ, DNES TEATRÁLNA

Účinkovanie heterosexuálov v gayporne² motivované zárobkom – odtiaľ anglické označenie *gay-for-pay* („gay za prachy“) – nie je novinkou. Mnohé gay pornohviezdy deklarovali a deklarujú svoju heterosexuálnu sexualitu s vedomím, že schopnosť heterosexuála vieryhodne „stvárnit“ sex medzi mužmi je v gay kultúre nezriedka vysoko oceňovaná. Temer každý herec cíti potrebu vnútorne i navonok racionalizovať svoje konanie uistením, že ide výhradne o performovanie istej roly, ktorú dokáže vedome oddeliť od pociťovanej identity. V prípade *gay-for-pay* je cieľom čo najdokonalejšia simulácia gay sexu a z toho vyplývajúca divácka ilúzia, že účinkujúci sú „reálne gaymi“ (Escoffier, 2003, s. 537).

1 V Cinepure už o tom písala Kateřina Lišková (2007) v súvislosti s feministickým pornom.

2 V texte sa nezaobieram otázkou reálnej identity aktérov v súlade s postmoderným presvedčením, artikulovaným napr. queer teóriou, že sexualita je fluidný, v princípe výhradne situačne viazaný performatív, suma pozícií subjektu platná pre konkrétnu situáciu, neviazaná na žiadnu „vnútornú podstatu“.

Obzvlášť po roku 2000 v gayskej pornoprodukcii dochádza k ešte zaujímavejšiemu javu: jej významná časť sa prestáva tváriť, že hetero muži, účinkujúci vo filmoch, sú gaymi; naopak, práve na samotnej heterosexualite „modelov“ buduje výnosný obchod. Vo svojom texte³ sa pokúsím tzv. heterosexuálne gayporno (angl. *straight gay porn*) charakterizovať a zamyslieť sa nad jeho príčinami a konzekvenciami.

AKO GAY KAPITÁL HEŤÁKA ZLOMIL: ŽÁNROVÉ A NARATÍVNE ŠPECIFIKÁ

Viacero veľkých spoločností, produkujejúcich gayporno, sa zameriava na heterosexuálnych modelov a túto skutočnosť v rôznej forme deklaruje. Jedným z najvýraznejších subžánrov, ktorý sa vyvinul v rámci hetero gayporne a ktorý sa pokúsím v tomto texte interpretovať, sú nepochybne snímky zobrazujúce „zlomených“ heterosexuálnych chalanov“. Za prototyp možno považovať webstránku *BrokeStraightBoys.com*, ktorá už vo svojom podtitule seabedome konštatuje: „Každý heterosexuálny chalan má svoju cenu.“ Čím sa vyznačujú príbehy o „lámaní“ heterosexuálov na gay sex?

Na prvý pohľad zaujme častá oscilácia réžie a/alebo kamery medzi subjektom pozorovateľa a účastníka. Režiséri totiž hercov nielen snímajú, no bežne sa s nimi zhováraajú ako o samotných sexuálnych aktoch, tak aj o ich živote vôbec. Porno sa tak z iluzórneho príbehu mení na reálny príbeh reálnych mužov s reálnym sociálnym zázemím.

Frekventovaným naratívnym východiskom je rozhovor režiséra/kameramana s aktérmi, obsahom ktorého býva vzájomné zoznámenie mužov, ktorí budú v snímke účinkovať, a tradične sa tu zdôrazňuje predošlá a výhradná heterosexuálna skúsenosť/orientácia – v snahe ukázať, že účinkujúci nie sú na sex s mužom odkázaní, ale že sú „normálni zdraví chlapi“. Osobitne pri „nováčikoch“ (*first-timers*) je v úvode podstatné zdôraznenie ich gay panictva (ako najväčšej komodity žánru). Odhliadnuc od paradoxu, že prvé, čo sa v gayporne deje, je rozhovor o ženách, môžeme v tomto type dialógu vidieť jeden z prvých momentov konštrukcie heterosexuality aktérov.

Režisér sa rád podujme vysvetliť gaysky neskúseným mladým mužom, ako „to“ robiť. Akoby každodenný život heterosexuálnych mužov aj tak nebol plný oplzlých vtipov o gay sexe typu „ohnúť sa po mydlo v sprchách (či tužku na chodbe Českých drah) je nebezpečné“, ktoré poukazujú na evidentnú znalosť repertoára gayských sexuálnych praktík. Odrazu akoby neplatilo presvedčenie, že „praví“ (rozumej maskulínni heterosexuálni) muži sexuálne kompetencie „dostávajú do vienka“ a len čakajú do veku, keď „už môžu“ (pričom „najlepším“ je predstih v tomto smere našou kultúrou blahosklonne tolerovaný), aby ich mohli realizovať. Aj v „roztomilej neskúsenosti“ chlapcov, v panickej „sladkej nevedomosti“ gay sexu má zrejme prameniť jeden z pôžitkov publika tohto pornožánru.

3 Článok nadväzuje na moju štúdiu *Porno, metro, sporno: súčasná gay/queer kultúra a heterosexuálne maskulinity* (Bočák, 2009; tam aj ďalšia literatúra).

Podporiť interpretáciu, že je model heterosexuálny, je možné aj využitím stereotypných znakov heterosexuálnej maskulinity: kto (okrem divákov gayporne)⁴ by už pochyboval o heterosexualite hasičov, vojakov, športovcov? Uniformy, dresy či iné „maskulínne rekvizity“, samozrejme, vsadené do príslušného „maskulínneho prostredia“ sú výbornou významovou skratkou. Okrem „tvrdých profesií“ si dnes produkcia vyberá aj ďalšie „hniezda (hyper-)maskulinity“, napr. tzv. bratstvá (*fraternities*), známe z univerzitného prostredia USA.

Od „bežného“ gayporne sa hetero gayporne odlišuje aj často využívanou zvukovou kulisou: vzdychajúcimi ženami. (Esoffier, 2003, s. 546 – 547) Ženské hlasy v pozadí sexuálneho aktu medzi mužmi sú ďalšou diskurzívnou praktikou konštruujúcou heterosexualitu účinkujúcich. Profesionálne pornosnímky sú totiž bežne upravené odfiltrovaním ruchov či priamo nadabovaním účinkujúcich, a tak sa neskrývanie tejto zdanlivej nedokonalosti stáva sofistickým predkladaním „dôkazu“, že heterosexuálnemu mužovi sa musí k sexu s mužom pustiť to, čo ho naozaj vzrušuje – heteroporno.

V hetero gayporne nie je veľkým problémom ani (chvíľková) erektilná dysfunkcia, osobitne penetrovaného partnera – kým inde nedokonalosť, tu podporuje dojem „prirodzenej“ neschopnosti heterosexuálnych mužov mať spolu sex, ktorý by ich vzrušoval. Už netreba predstierať „dokonalý“ gay sex, divákovi predsa musí byť jasné, že herci vstupujú na terra incognita. Inak by sa mohlo zrodiť podozrenie, že sa im „to“ príliš páči – a tam by bol „koniec“ ich heterosexuality.

V klasickej naratívnej pornofikcii je taktiež nepredstaviteľné to, čo sa tu stáva žánrovou normou: neustále zisťovanie pocitov (Aké to je? Čo cítiš? Páči sa ti to?). Dej má predsa prebiehať plynule, bez zdržiavania; slová sa obmedzujú na inštrukcie, kto má čo komu kde/čím/ako urobiť – samozrejme, podávané patrične vulgárnou formou, pretože tá robí hardcore žiaduco tvrdým. Muži sú odrazu tí, ktorí majú „riešiť“ sex inak než „kmitaním tela“? Verbalizovať svoje pocity? Trochu feminínne, žiada sa dodať.

Jednou z najvýznamnejších tém hetero gayporne je stelesňovanie roly penetrovaného v homosexuálnom akte. Pre heterosexualitu je totiž penetrácia muža, povedané Prongerom, „najmocnejším zneuctením maskulinity v našej kultúre“ (Pronger, 1990, s. 135; cit. in Forrest, 1994, s. 98). Pre gay kultúru je zas potvrdením gay identity, resp. aspoň spochybnením identity heterosexuálnej. Objektom (najmä záverečnej) režisérskej „spovede“ preto býva hlavne penetrovaný (pasívny, angl. slang. *bottom*) muž. Telesnosť, zdá sa, je teda jedinou relevantnou stránkou sexu – akoby tu bol predpoklad, že aktívna rola (angl. slang. *top*) v análnom sexe je pre muža normálna a prežíva ju rovnako bez ohľadu na to, koho penetruje. Práve rola penetrovaného je považovaná za radikálnu zmenu – ona je totiž rituálnou gay iniciáciou, zbavením panictva v jeho gay zmysle.

Penetráciu s jej absolútnou symbolickou mocou možno označiť za centrálny prvok naratívu (hetero) gayporne nielen v zmysle individuálnej pornosnímky, no i pornohereckej kariéry ako metanaratívu, ako to naznačuje vo svojej interpretácii gay pornostar napr. Richard Dyer. Podľa neho viaceré gay pornohviezdy stavajú na odďaľovaní penetrácie celú svoju kariéru (Dyer,

4 V celom článku zjednodušujúco vynechávam fakt, že gayporne je sledované aj nakrúcané i ženami.

2002b, s. 197), niektoré dokonca „nepodľahnú“ nikdy a vystupujú striktne ako aktívni. Vytvárajú tak o sebe obraz „mýtického penetrátora, ktorý sa nikdy nenechá penetrovat“ (Simpson, 1994, s. 134).

PRÍČINY A DÔSLEDKY EXISTENCIE HETERO GAYPORNA

Ak chceme hľadať faktory vzniku žánru, v prvom rade sa treba zmieniť o odmietaní súčasnej uzatvorenosti gay identity. Tá je totiž do značnej miery produktom politického boja gayov (lesieb, transgenderov, intersexov a ďalších marginalizovaných skupín), ktorý sa začal po stone-wallských nepokojoch na konci 60. rokov v USA. Každá politická akcia je založená na tvorbe jednotného „my“, či už sa tak deje mimovoľne, alebo – ako to v známom koncepte strategického esencializmu vykladá Gayatri Chakravorty Spivak – strategicky, s vedomím nevyhnutnej redukcie rozmanitosti.

Mnohí muži, ktorí sa dnes označujú ako heterosexuálni či heterosexuálne vystupujúci (angl. slang. *straight-acting*),⁵ tak nerobia pre vyjadrenie svojej sexuálnej preferencie, ale preto, že heterosexualitu vnímajú ako absolútnu maskulinitu, jedinou, ktorej nehrozí stigma femininity.⁶ Straight-acting mužom neimponuje stereotypný gayský lifestyle – jediné, čo chcú, je sexuálna interakcia s inými mužmi.

Jane Ward nazýva túto formáciu heteroerotickou kultúrou. V nej len sex medzi heterosexuálmi je sexom „nekomplikovaným, bez emócií a zaručeným“ a „[i]ba tí, ktorí sú ‚dost’ mužmi‘ a ‚dostatočne nad vecou‘ budú sex medzi chalanmi (*dude-sex*) chcieť alebo ho budú schopní zvládnuť“. (Ward, 2008, s. 421) Predstava heteroerotickej kultúry zapadá i do koncepcie Eve Kosofsky Sedgwick, upozorňujúcej na to, že výber objektu túžby sa neriadi len určitými telesnými a genderovými charakteristikami, a v sexualite zohráva úlohu napr. aj „sebareceptia [...] preferovaného partnera ako gay alebo hetero“ (Sedgwick, 1994, s. 6 – 7).

Ďalším rozhodujúcim faktorom vzniku hetero gayporna je nepochybne snaha využiť gay kapitál, silne koncentrovaný v prostredí gay pornoprodukcie, na plnenie snov o konverzii. Viera, že za určitých okolností „pôjde“ každý, je v gay kultúre pomerne rozšírená. Gayský „veľký naratív“ konverzie prežil dokonca aj „smrť“ moderny. Hrdinské príbehy o mužoch, ktorí „bez problémov“ zvedú každého, nevymizli. Porno tak dáva v tomto smere gayom aspoň symbolickú moc nad heteronormatívnou binaritou. Z pozície marginalizovaného možno byť odrazu dominantným subjektom: divák si zaplatí za zhladnutie snímky, v ktorej sa producent postará o splnenie jeho sna o (aspoň fiktívnom) sexe s „dokonale maskulínnym“ heterosexuálnym objektom. „Lámanie“ heterosexuálov je v istom zmysle azda i odpoveďou gayov na pretrvávajúce pochybovanie o (politicky žiaducej) stabilite homosexuality („ak si myslíte, že možno zmeniť nás, naše peniaze vám ukážu, že ani vaša identita nie je taká stabilná, akú by ste ju chceli mať“).

5 K problematike viac pozri napr. Payne, 2007, s. 525 – 538.

6 Akoby gayovia neboli kompetentní adekvátne stelesňovať maskulinitu, resp. akoby biologickí muži vôbec maskulinitu stelesňovať museli. Práve cez hetero gayov pôsobí tlak hegemonnej maskulinity vylučujúcej mužskú homosexualitu. Gay identita sa tak de facto „normalizuje“ zvnútra.

Viacero teoretikov/teoretičiek pôsobiacich na poli súčasných queer studies poukazuje na skutočnosť, že gayporne je jedným z mála „priestorov“, v ktorých sa na podobe reprezentácie mužskej homosexuality podieľajú samotní gayovia. Kultúrooptimistická perspektíva tu však zrejme nie je úplne namieste. Sklon k symbolickej maskulinizácii gayov je gayporne imanentný od jeho zrodu. Podľa Dylana Foxa (2007) ona obávaná „okázala“ (*flamboyant*) gayskosť v gayporne reprezentovaná aj tak nikdy nebola. Dnes navyše gayovia adoráciou, doslova fetišizáciou heterosexuálneho objektu ochotne a efektívne sami zabezpečujú udržiavanie hegemonie heterosexuálnej maskulinity nad gay identitou. Dominujúcej heterosexualite už netreba fyzickú silu, úplne postačí vpisovanie vlastných definícií gayskému erotickému. Kolonizácia populárnych diskurzov, medzi ktoré porno patrí, ústi do destabilizácie identity, do pochybností o vlastnej kultúrnej hodnote. A subjekt s naštrbeným sebedomím poľahky rezignuje na svoj politický potenciál.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- BECKER, Ron. Guy Love: A Queer Straight Masculinity for a Post-Closet Era? In Davis, Glyn & Needham, Gary. *Queer TV: Theories, Histories, Politics*. London, New York: Routledge, 2009, s. 121 – 140.
- BOČÁK, Michal. Porno, metro, sporno: súčasná gay/queer kultúra a heterosexuálne maskulinity. In Topinka, Daniel & Zahradka, Pavel & Foret, Martin & Fafejta, Martin & Hrabal, Jiří (eds.). *Kultura – Média – Komunikace Speciál 2/2009. Vyprávění – identita – diference. Vybraná témata kulturních studií*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 121 – 142.
- CLARKSON, Jay. The Limitations of the Discourse of Norms: Gay Visibility and Degrees of Transgression. *Journal of Communication Inquiry*, 2008, roč. 32, č. 4, s. 368 – 382.
- CONNELL, Raewyn W. A Very Straight Gay: Masculinity, Homosexual Experience, and the Dynamics of Gender. *American Sociological Review*, 1992, roč. 57, č. 6, s. 735 – 751.
- DYER, Richard. *Only Entertainment*. 2nd ed. London, New York: Routledge, 2002a.
- DYER, Richard. *The Culture of Queers*. London, New York: Routledge, 2002b.
- EDWARDS, Tim. *Cultures of Masculinity*. New York, London: Routledge, 2006.
- ESCOFFIER, Jeffrey. Gay-for-Pay: Straight Men and the Making of Gay Pornography. *Qualitative Sociology*, 2003, roč. 26, č. 4, s. 531 – 555.
- ESCOFFIER, Jeffrey. *Bigger than Life: The History of Gay Porn Cinema from Beefcake to Hardcore*. Philadelphia, London: Running Press, 2009.
- FORREST, David. 'We're Here, We're Queer, and We're Not Going Shopping': Changing Gay Male Identities in Contemporary Britain. In Cornwall, Andrea & Lindisfarne, Nancy. *Dislocating Masculinity: Comparative Ethnographies*. London, New York: Routledge, 1994, s. 97 – 110.
- FOX, Dylan: Gay 4 Pay: Gay Obsession with Straight Guys in Porn. *Gaywired.com*, 14. 12. 2007. Dostupné z <http://www.edgeseattle.com/index.php?ch=entertainment&sc=culture&sc3=&id=53645>.
- GOLDSTEIN, Richard. The Myth of Gay Macho: Beyond Butch Lies the Real Planet Queer. *The Village Voice*, 25. 6. 2002. Dostupné z <http://www.villagevoice.com/2002-06-25/news/the-myth-of-gay-macho/>.

KORT, Joe. Straight Men Who Have Sex with Men (SMSM). In Summers, Claude J. (ed.). *glbtq: An Encyclopedia of Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender, and Queer Culture*. 2008.

Dostupné z www.glbtq.com/social-sciences/straight_men_who.html

LIŠKOVÁ, Kateřina: Po čem „žena“ touží? Přepisování binarit ve feministické pornografii. *Cinepur*, 2007, roč. 05 – 06, č. 51, s. 16 – 19.

McLELLAND, Mark. The Best Website For Men Who Have Sex With Men: *cruisingforsex.com*. In McKee, Alan (ed.). *Beautiful Things in Popular Culture*. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing, 2007, s. 79 – 86.

MERCER, John. Homosexual Prototypes: Repetition and the Construction of the Generic in the Iconography of Gay Pornography. *Paragraph*, 2003, roč. 26, č. 1–2, s. 280 – 290.

PAYNE, Robert. ‘Str8acting’. *Social Semiotics*, 2007, roč. 17, č. 4, s. 525 – 538.

SEDGWICK, Eve Kosofsky. *Tendencies*. London: Routledge, 1994.

SIMPSON, Mark. *Male Impersonators: Men Performing Masculinity*. New York: Routledge, 1994.

SKOCH, Iva: Special report: Gay-4-Pay in Prague. *GlobalPost*, 24. 3. 2010.

Dostupné z <http://www.globalpost.com/dispatch/commerce/100323/gay-porn-prague>.

WARD, Jane. Dude-Sex: White Masculinities and ‘Authentic’ Heterosexuality Among Dudes Who Have Sex With Dudes. *Sexualities*, 2008, roč. 11, č. 4, s. 414 – 434.

Poznámka autora

Bibliografický údaj printovej verzie: Bočák, Michal: Čerstvá šťava s trpkou príchuťou: heterosexuálni muži v gayporne. Cinepur, 2010, 17, č. 71 (téma *Queer film*), s. 26 – 29.

V elektronickej verzii článku boli sfunkčnené hypertextové odkazy.

Práca je sprístupnená od 7. 11. 2010 na webovej stránke
<http://michalbocak.weebly.com>.

Na tento dokument sa vzťahuje licencia
Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported
dostupná na webstránke <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>.

Ak máte akékoľvek poznámky, otázky či návrhy týkajúce sa tejto
alebo akýchkoľvek mojich prác, neváhajte ma kontaktovať.

michal.bocak@gmail.com

Michal Bočák

Ak chcete získať viac informácií o mojich prácach, navštívte moju webstránku
michalbocak.weebly.com.